

Miklós Péter

**„NÉPBEEN GYÖKEREZŐ MAGYARSÁGÉLMÉNY”
BÁLINT SÁNDOR ÉS A TANÍTÓKÉPZÉS**

Bálint Sándor (1904–1980), az újszegedi katolikus tanítóképző intézet két világháború közötti tanára, a szegedi egyetem bölcsészkarának egykori professzora, a Demokrata Néppárt volt parlamenti képviselője, s ahogy tisztelői régóta nevezik: „a legszögedibb szögedi”. A következőkben Bálint Sándor életrajzának, kutatói pályájának, valamint oktatási és felsőoktatási tevékenységének áttekintése után egy, a néprajztudomány és a tanítóképzés kapcsolatát vizsgáló 1936-ban elhangzott előadását – s az abban fölbukkanó pedagógiai tartalmakat (így például a lokális identitást erősítő, illetve az élménypedagógiai elemeket stb.) – mutatom be.

Kijelenthető Bálint Sándorról, hogy egész életében a magyarsághoz és a Kárpát-medencei népekhez kötődő vallási tradíciókat gyűjtötte: a katolikus szokások mellett – többek között – a református, evangélikus, görög katolikus, ortodox rítusokat éppúgy számba vette és elemezte, mint a szlovák, szerb, román, német, ruszin népszokásokat. Európai látókörű, tudományos munkásságában mindig újító és nyitott szellemű volt, s közben – szinte már gyermeki ragaszkodással – kötődött a katolicizmushoz és szegedi-alsóvárosi gyökereihez.

Bálint Sándor életművével kapcsolatban szerencsésen már megtörténtek a forrásfeltáró alap kutatások. Pályáját elsőként Péter László irodalomtörténetész professzor tekintette át, majd Lele József szegedi néprajzkutató írt róla szubjektív hangvételi életrajzi könyvecskét, Rónai Béla nyelvész, szekszárdi főiskolai tanár pedig vele kapcsolatos emlékeit foglalta össze önálló kötetben. Barna Gábor néprajzkutató, a szegedi egyetem professzora népszerű stílusú ismeretterjesztő kiadványt készített, míg jelen sorok írója róla szóló emlékeztetéseket és tanulmányokat rendezett kötetbe. Legutóbbi és legteljesebb bibliográfiáját Gyuris György szegedi könyvtárigazgató állította össze. A vele foglalkozó szocializmus kori állambiztonsági jelentéseket Velcsov Márton gyűjtése alapján Péter László rendezte sajtó alá.¹

Bálint Sándor életművének legalaposabb ismerője, Csapody Miklós művelődéstörténetész pedig előbb terjedelmes és monografikus igényű megalkotott kritikai biográfiát, később rövidebb politikai életrajzot írt róla, s a vele készült interjúkat is külön könyvben jelentette meg.²

¹ BARNA GÁBOR: *Isten szolgája, Bálint Sándor, a szolgáló szeretet példaképe*, Szeged-Csanádi Egyházmegye, Szeged, 2012.; GYURIS GYÖRGY: *Bálint Sándor munkássága: bibliográfia*, Historia Ecclesiastica Hungarica Alapítvány–Múzeumi Tudományért Alapítvány, Bp.–Szeged, 2007.; LELE JÓZSEF: *Az Úr készen találta őt. Bálint Sándor élete*, Korda Kiadó, Kecskemét, 1996.; PÉTER LÁSZLÓ: *Bálint Sándor pályája, Tiszatáj*, 1987. 3. sz. 3–30.; PÉTER LÁSZLÓ (szerk.): *A célszemély: Bálint Sándor: ügynökjelentések, pöriratok. 1957–1965*, Belvedere Meridionale, Szeged, 2010.; RÓNAI BÉLA: *Bálint Sándorra emlékezem...*, Kulcs a Muzsikához Kiadó, Pécs, 2001.

² CSAPODY MIKLÓS: *„A világban helytállani”: Bálint Sándor élete és politikai működése. 1904–1980*, Korona Kiadó, Bp., 2004.; CSAPODY MIKLÓS: *„Nehéz útra keltem...”: beszélgetések Bálint Sándorral*, Bába Kiadó, Szeged, 2004.; CSAPODY MIKLÓS: *Bálint Sándor. 1904–1980: Életrajz*, Akadémiai Kiadó, Bp., 2013.

Az 1904. augusztus 1-jén szegedi paraszti (némi jóindulattal parasztpolgári) családban született Bálint Sándor a szegedi piaristáknál érettségizett, majd a Ferenc József Tudományegyetemen szerzett magyar–történelem szakos tanári diplomát, közben egy évig a budapesti egyetemen is tanult. Középiskolai tanári oklevélet, majd doktori fokozatot (*Szilády Áron pályája* című értekezésével 1926-ban), később egyetemi magántanári címet (*Az alföldi magyarság néprajza, különös tekintettel Szeged népére* témakörben 1934-ben) szerzett szülővárosa egyetemén.

Az 1930-as években kapcsolatban állt a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollegiumával, amelynek többek között az akkor szegedi egyetemi hallgató Radnóti Miklós is tagja volt. Egy korabeli, a Dóm téren készült csoportképükön ott van Bálint Sándor is, amint Radnóti egyik karjával a válla alá vonja. Évtizedekkel később úgy emlékezett a költőre, hogy „kevés tisztább, emberségesebb embert” ismert nála. A Szegedi Fiatalok által kiadott, Buday György rajzaival díszített, zsebkönyv méretű *Szegedi kis kalendárium* több kötetében (1930, 1931) Bálint Sándor népdalgyűjtését adta közre, de az ugyancsak szegedi származású Berczeli Anzelm Károly – mindössze két számot megért – *Izenet* című folyóiratában is publikálta értékőrző művelődéstörténeti dolgozatait.³

Bálint Sándor néprajzkutatóként vált nemzetközi hírűvé, úgy, hogy közben Szeged hagyományainak vizsgálójaként is példaértékű alaposággal alkotott maradandót. Munkásságának két fő iránya volt. Az egyik a katolikus tradíció közép-európai jelenségvilágának interkonfesszionális és interetnikus szellemiségű és módszertanú kutatása és monografikus összefoglalása a *Karácsony, húsvét, pünkösöd* (1973) és az *Ünnepi kalendárium* (1977) című művekben. A másik a Szeged-kutatás, amelynek keretében szülővárosa népi élete tárgyi és szellemi kultúráját, örökségét gyűjtötte össze szisztematikusan és írta meg szintetizáló igénnyel *A szegedi nemzet* (1976–1980) vaskos köteteinek hasábjain.

Bálint Sándor a néprajztudomány forrásanyaga és módszertana mellett – többek között – a művészettörténet, a történelem, a nyelvészet, a filológia, a kodikológia, az ikonográfia területén is avatottan tevékenykedett és érvényes megállapításokat tett, s új kutatási eredményeket alkotott. Mindezekon kívül a klaszszikus zene, valamint a magyar és az európai irodalom ismerője, értője és kedvelője volt.

Mint az közismert, a Rózsa Sándor-regényeihez anyagot gyűjtő Móricz Zsigmondot többször kalauzolta Szegeden: mind a város tereit (főleg az alsóvárosi részt, ahol a katolikus templom, a ferences kolostor és a földműves magyar népeség szellemi szimbiózisa középkori gyökerű volt), mind a település múltját és lakóinak mentalitását bemutatva a mesternek. Később pedig – a szegedi nyelvjárásban szereplő szöveghelyek hitelességét igyekezve biztosítani – Bálint Sándor és felesége, Németh Sára korrektúrázta Móricz betyártörténetének kefelevonatát.⁴

Bálint Sándor kutatásainak – mint már említésre került – két jelentős iránya volt, s mindkettőben elért eredményei, valamint a témakörökben készült nagymonográfiái és szintézisei révén a néprajztudomány klasszikusai között

³ MIKLÓS Péter: *A szegedi bölcsészkar Radnóti Miklós diákéveiben: tanulmányok Radnótiról, kortársairól és a szegedi egyetemről*, Radnóti Szegedi Öröksége Alapítvány, Szeged–Szabadka, 2011.

⁴ BÁLINT Sándor: *A hagyomány szolgálatában*, Magvető Kiadó, Bp., 1981. (Továbbiakban: BÁLINT, 1981.)

tartatjuk számon. Bálint Sándor a Szeged-kutatás nagymestere, aki a város lakói néprajzi hagyományvilágának tárgyi és szellemi részét egyaránt kutatta és óriási empirikus anyag birtokában rendszerezte és leírta. Erre irányuló munkája során írásbeli forrásokat vizsgált és adatközlőket is megszólaltatott, s különös érzéke volt az átalakulások megragadásához.

A szegedi néphagyományok monumentális és példaértékű összefoglalása *A szegedi nemzet* (1–3. köt., 1976–1980) című monográfiásorozat, amelyben a helyi hiedelemleányektól a szegedi disznótor hagyományaiig az testi és szellemi élet minden felülete teret kapott. A szakrális néprajz volt Bálint Sándor másik nagy kutatási témája. A katolikus egyházi év ünnepeinek és jeles napjainak magyarországi és közép-európai jelenségvilágát mutatta be *A Karácsony, húsvét, pünkösöd* (1973) és *az Ünnepi kalendárium* (1–2. köt., 1977) című kötetekben, amelyeket interetnikus és interkonfesszionális látásmód, valamint multidiszciplinaritás (hiszen a filológiától az ikonográfiáig, a kodikológiától az építészettörténetig számos tudományterület módszertanát alkalmazta hitelesen és nagy beavatottsággal) jellemez.

A koalíciós években – amit manapság a történettudomány joggal Magyarország szovjetizálása időszakának nevez – politikai szerepet is vállalt. 1945 novemberében az akkoriban a polgári erőket tömörítő gyűjtőpárt, a választásokon győztes Független Kisgazdapárt csongrád-csanádi listájáról jutott a nemzetgyűlésbe. 1945 elejétől a Keresztény Demokrata Néppártnak, majd a Barankovics István vezette Demokrata Néppártnak (DNP) volt tagja. Mivel azonban a szervezet a megszálló szovjet csapatoktól nem kapott működési engedélyt, politikusai a kisgazdapárt jelöltjeként indultak a választáson. Az 1947. augusztusi voksoláson viszont már a DNP országos listájáról nyert parlamenti mandátumot. Lemondott képviselőségéről 1948 decemberében – Mindszenty József bíboros letartóztatása után. Az államszocializmus titkosszolgálatára élete végéig megfigyelte: „klerikalizmusát” és kereszténydemokrata elkötelezettségét rendszerellenes veszélyforrásként tartotta nyilván.

Bálint Sándor Budapesten, 1980. május 10-én közlekedési balesetben hunyt el. A katolikus egyház tisztelettel őrzi Bálint Sándor emlékét: Gyulay Endre nyugalmazott szeged-csanádi megyés püspök áldozatos munkája eredményeként folyamatban van boldoggá avatási eljárása. A szükséges dokumentumok az Apostoli Szentszék előtt vannak, a félezer éves szeged-alsóvárosi ferences templom hívei pedig imádkoznak közbenjárásáért.

Amikor Bálint Sándor az 1930-as években az újszegedi katolikus tanítóképző intézetbe (hivatalos nevén: a Szegedi Királyi Katolikus Tanítóképző Intézetbe) – amely a korszakban a tanítóképzés reformjaival kapcsolatos elképzelések egyik letkezési helye volt – nyert tanári kinevezést, arra törekedett, hogy hallgatói számára órái „népben gyökerező magyarságélményt” adjanak.⁵ „Honismereti szemlélettel

⁵ PELESZ Nelli: *Egy fejezet a pedagógus szakma professzionalizációjából: reformelképzések a tanítóképzésről a két világháború közötti Szegeden*, In: KARLOVITZ János Tibor és TORGYIK Judit (szerk.): *Szaktudománytani és más emberközpontú tanulmányok*, International Research Institute, Komarno, 2019. 428–436; PELESZ Nelli: *Lépések a pedagógus szakma professzionalizációja felé: viták a felsőfokú tanítóképzésről a két világháború között*. In: PELESZ Nelli (szerk.): *Tudomány, oktatás, kultúra a két világháború közötti Magyarországon*. Radnóti Szegedi Öröksége Alapítvány,

magyart, történelmet, földrajzot tanítottam. Gondosan ügyeltem, hogy az egészből művelt, korszerű, népben gyökerező magyarságélmény legyen” – írta később erről az időszakról.⁶

Bálint Sándor *A néprajz és a tanítóképzés* címmel tartott előadást a Tanítóképző Intézeti Tanárok Országos Egyesülete Szegeden megrendezett közgyűlésén 1936. május 16-án. Referátumában az egyes tanítóképezdei tárgyaknak (földrajz, magyar nyelv és irodalom, ének–zene, rajz, gazdaságtan) a néprajztudománnyal való kapcsolódási pontjait vette sorra.⁷ Ennek kapcsán kiemelte: „A jelenlegi tanterv keretei között e néprajzi követelményeket főképpen a magyar nyelv-irodalom és földrajz tanításában szolgálhatjuk, de a többi tárgyaknál és a gyakorlati kiképzésnél is esetről-esetre szintén adódik alkalom.”⁸

Előadásának kiindulópontja az volt, hogy a néprajz tudományos eredményeinek, illetve a néphagyományokat megbecsülő, föltáró és továbbadó törekvéseknek helyet kell biztosítani a tanítóképző intézmények képzési struktúrájában éppúgy, mint az elemi iskolai pedagógiai folyamatokban.

Mint megfogalmazta: „A néprajznak a tanítóképzésben való jelentőségét és fontosságát mind többen kezdik felismerni. Jóllehet a tanítóképző jelenlegi tantervében nem szerepel, egyesületünk a kérdést már régóta napirenden tartja. Hogy a néprajzot még mindig ajánlani kell a nevelők figyelmébe, annak fő oka az, hogy a néprajz viszonylag új tudomány, a néprajzi szemlélet még kevesekben vált tudatossá és meghatározó fontosságúvá. Sokan nem tudják még a tudományok rendjében a megfelelő helyre illeszteni. Kevesen ismertük még föl, hogy a néprajz életközelségénél fogva milyen nagy segítségére lehet a tanítóképzés gyakorlati követelményeinek, nemes céltudatosságának.”⁹

Bálint Sándor hangsúlyozta, hogy a néprajz nem pusztán a modern korban egzotikusnak és naivnak tűnő szellemi és anyagi tartalmakat tárja és dolgozza föl, de népeletet a maga organikus teljességében vizsgálja, s ennek a szemléletnek kell az oktatás világában is megjelennie. A népi hagyományvilágnak az ismerete pedig – vélte – elengedhetetlen a népiskolákban, mivel az a tanulókat körülvevő társadalmi és szellemi környezet, amelyben élnek, s amely az oktatásnak is a környezete és természetes közege. A tanítóképzős hallgatóknak tehát azért kell ismereniük a néphagyomány szellemi és anyagi örökségét, hogy egyrészt ne mozogjanak idegenül a diákok világában és őket a helyi tradíciók és identitástartalmak megbecsülésére tudják nevelni, másrészt – éppen az előbbiekről – a huszadik században megjelenő uniformizálódástól is meg tudják óvni őket.

Szeged, 2019. 152–169.; MIKLÓS Péter: *Adatok a szegedi katolikus tanítóképző intézet történetéhez az első világháború befejezésétől az államosításig*. In: KISS Róbert Károly és VAJDA Tamás (szerk.): *Az Állami Polgári Tanárképző Főiskola története. 1928–1947*, Belvedere Meridionale, Szeged, 2010. 157–164.

⁶ BÁLINT, 1981. 235.

⁷ GYURIS György: *Bálint Sándor munkássága: bibliográfia*, Historia Ecclesiastica Hungarica Alapítvány–Múzeumi Tudományért Alapítvány, Bp.–Szeged, 2007.; BÁLINT Sándor: *A néprajz és a tanítóképzés [1936]*, In: CSILLIK László és GÁCSEK József (szerk.): *A Szegedi Királyi Katolikus Tanítóképző Intézet Emlékkönyve: 1844–1994*, Szegedi Tanárképzőt Végzetek Baráti Köre, Szeged, 1994. 261–268. (Továbbiakban: BÁLINT, 1994.)

⁸ BÁLINT, 1994. 263.

⁹ Ua. 261.

Bálint Sándor szavaival: „Amikor a tanítóképzésről beszélünk, mindig a népiskolára kell gondolnunk. Ma már elengedhetetlen pedagógiai követelmény, hogy a tanítónak ismerni kell tanítványainak környezetét, tudnia kell azokról a körülményekről, amelyek a növendéket jó vagy rossz irányban befolyásolják. Ez a meg gondolás iktatta a jelenlegi tanítóképzős tananyagkeretében a szülőföld földrajzát. Intézményesen akarják az új tanítónemzedék figyelmét a szülőföld meghatározó erejére, döntő élményére irányítani. A földrajzi környezet mellett azonban szellemi milieuról is beszélnünk kell. A tanítónak ismernie kell a szülői háznak, annak a szűkebb emberközösségnek vallási szellemét és szociális légkörét, amelyben a gyermek él. Ismernie kell tehát körzete népének világnézetét, hagyományos szokásait és életmódját; beszédében, közmondásaiban, felfogásában tükröződő egyéniségét, egyszerűen: a néprajzát. Munkája csak akkor lehet eredményes, ha számol azokkal a parancsoló erejű, bár tudattalan ráhatásokkal, amelyek a gyermeket iskolába lépése előtt és után is érik. Az iskolai nevelés elvben nem lehet ellentétes a családi neveléssel, hanem annak organikus, tudatos és rendszeres folytatása. A tanító ezt a feladatát néprajzi ismeretek és tanulmányok nélkül biztos sikerrel nem oldhatja meg. Újabban mind többen jönnek rá a földrajzi és szellemi értelemben vett szülőföld, táj- és emberközösség, azaz röviden a néprajz pedagógiai jelentőségére, amelynek okos kultuszával a XX. század szomorú elszíntelenedését, gyökértelenségét, rideg pragmatizmusát lehetne ellensúlyozni.”¹⁰

A fentiekben megfogalmazott gondolatai jegyében arra az álláspontra jutott Bálint Sándor, hogy a tanítóképezdei tankönyvek és tananyagok „semlegesége” és „egyezményes jellege” mellett – pontosabban azokkal szemben – a tanítóknak a helyi hagyományokat, valamint a lokális természeti és társadalmi adottságokból fakadó tartalmakat integráló helyi tanterveket kell készíteniük, amelyek révén a tanulók az oktatási tartalmakat könnyebben és élményszerűbben sajátíthatják el. Ennek föltétele azonban, hogy a tanítóhallgatók ismerjék meg a néphagyományt és hiteles tapasztalatokat és impressziókat szerezzenek a vidéki Magyarországról és életéről.

„Világos tehát – mutatott rá Bálint Sándor –, minthogy a tanítóképzés a népnevelést szolgálja, a néprajzi szempontot a tanítóképzős tanulmányok nem nélkülözhetik. Tanítóink elsősorban ugyan a szülői házból népi tradíciókat hoznak magukkal, ezek az emlékek azonban iskoláztatásuk más iránya, egyéb kultúrjavaknak sokszor egyoldalú hangsúlyozása miatt elhomályosodnak. Mindenesetre a népkultúra válságos idejét éli, értékeit a nemzet jövőjébe a tanítónak kell átmentenie, az iskolának kell mintegy intézményesítenie. E feladatra növendékeinket elő kell készítenünk. A tanítótság túlnyomó többsége az egyszerű nép körében, akárhányszor a tanyavilágban kezdi pályáját, sőt éli le egész életét. Szükséges tehát, hogy népünk lelkületével és életével ne csak homályos gyermekélmények útján, ne csak a magyar tanulmányok idealizáló tükrében, vagy olvasmányainak groteszkül torzító (Göre Gábor, pesti kabaréparasztok), vagy éppen naturalista szemléletén keresztül ismerkedjék meg. Szükséges növendékeinket olyan szellemi és erkölcsi habitussal fölruháznunk, hogy az iskolából kikerülve, ne essenek sajnálatos

¹⁰ BÁLINT, 1994. 262.

társadalmi balítéleteinknek áldozatává, amelynek frazeológiájában »a buta paraszt«, »a paraszt nem ember«-féle kitételek olyan sűrűn szerepelnek.”¹¹

Bálint Sándor a tanítóképzési tanárok szervezetének 1936. évi szegedi gyűlésén fölhevítette a figyelmet arra, hogy a falu népességének mindennapjait hagyományosan a vallási szabályok és helyi zárt társadalmi rendjének normái határozzák meg. Ennek jegyében javasolta, hogy az iskola által közvetített tudományos eredmények és értékek, valamint a népiség kulturális értékei egymást kiegészítő és erősítő entitásként könyvelendők el, s közöttük nem alá- és fölérendeltségnek kell lennie, hanem egyenrangúságnak, hiszen „nem törekedhetik egyik a másiknak kirtására, kölcsönösen ki kell egészíteniük egymást, élő egységgé kell válniuk”.¹²

Mindezek jegyében a néprajzkutató a helyi tantervek kidolgozását tartotta helyesnek: mind a tanítóképző intézetek, mind az elemi iskolák szintjén. Utóbbiakat szerinte a lokális tanulói, szülői és közösségi igényeknek – a helyi értékeknek a beemelésével történő – megfelelően megalkotni: „Nemcsak a népiségnak kell azonban az eddiginél hasonlíthatatlanul nagyobb mértékben szólnia a nép és táj jellegéhez, hanem a tanítóképzésnek is. Tisztában vagyunk ugyan azzal, hogy más és más hangsúlyozása kell, hogy legyen a városi, falusi tanítói munkájának, de a szükségletek fölismerésénél még nem jutottunk tovább. Nem lehet eléggé hangsúlyoznunk, hogy a tanító elsősorban a népnek tanítója, akitől a legfontosabb iskolai élmények származnak. A tanítóképzésnek nem lehet tehát előbbvaló dolga, mint a néprajzi szemléletnek a nevelésben és oktatásban való következetes érvényesítése. Ha a tanítóképzés és nyomában a népiségnak a szent hivatását fölismeri, akkor nagy nemzetpolitikai célokat is szolgál.”¹³

Bálint Sándor, a fentebb röviden bemutatott előadásának – az 1930-as közepén megfogalmazott – zárógondolatai szerint a korszak intellektuális válságának okait elsősorban az évszázados hagyománnyal való szakításban, vagyis az egyének a tradicionális természeti és társadalmi közegéből való kiszakadásában látta.

„Korunk válságának egyik fő oka, hogy az emberiség nem tiszteli, vagy rosszul tiszteli apáinak hagyományait, amelyekből pedig az élet örök folytonossága szól hozzá. Az embereknek nincs otthonuk, csak lakásuk. Nincs kultúránk, csak ismereteink vannak. Nincsenek élményeik, csak felületes benyomásaik. Életük csak robotból és szórakozásból áll. Korunk kételkedő szelleme kikezdte a tradíciót, de nem álmódott másra a helyébe. A társadalom, amelyik azelőtt élő organizmus volt, most elatomizálódott, magányos és önző individuumokra hullott szét. A nemzet hovatovább nem a népben, hanem a felelőtlen tömegekben gyökerezik. A minőség szerint való értékelést a statisztika uralma kezdi föl váltani. Mindnyájan vágyakozunk az élet új, emberibb, bensőségebb stílusa után, amelyik újra lelki egységbe, új magyar szolidaritásba foglalna bennünket. Társadalmi osztályainkat pedig a kölcsönös szolgálatban és szeretetben végre igazi nemzetté forrasztaná össze. A szertehullott emberiséget biológiai fölvetések alapján, vagy társadalmi hovatartozásuk szerint különböző kollektivitásokba akarják tömöríteni, sőt kényszeríteni. Mi ezt az egyesítő princípiumot a népi élményben, mint új magyar humanizmus kezdetében látjuk.”¹⁴

¹¹ BÁLINT, 1994. 263.

¹² Ua. 268.

¹³ Uo.

¹⁴ BÁLINT, 1994. 268.

Irodalom

- BÁLINT Sándor: *A hagyomány szolgálatában*, Magvető Kiadó, Bp., 1981.
- BÁLINT Sándor: A néprajz és a tanítóképzés [1936]. In: CSILLIK László és GÁCSEK József (szerk.): *A Szegedi Királyi Katolikus Tanítóképző Intézet Emlékkönyve: 1844–1994*, Szegedi Tanárképzőt Végzetek Baráti Köre, Szeged, 1994. 261–268.
- BARNA Gábor: *Isten szolgája, Bálint Sándor, a szolgáló szeretet példaképe*, Szeged-Csanádi Egyházmegye, Szeged, 2012.
- CSAPODY Miklós: „A világban helytállani”: *Bálint Sándor élete és politikai működése. 1904–1980*, Korona Kiadó, Bp., 2004.
- CSAPODY Miklós: „Nehéz útra keltem...”: *beszélések Bálint Sándorral*, Bába Kiadó, Szeged, 2004.
- CSAPODY Miklós: *Bálint Sándor. 1904–1980: Életrajz*, Akadémiai Kiadó, Bp., 2013.
- GYURIS György: *Bálint Sándor munkássága: bibliográfia*, Historia Ecclesiastica Hungarica Alapítvány–Múzeumi Tudományért Alapítvány, Bp.–Szeged, 2007.
- LELE József: *Az Úr készen találta őt. Bálint Sándor élete*, Korda Kiadó, Kecskemét, 1996.
- MIKLÓS Péter: *Adatok a szegedi katolikus tanítóképző intézet történetéhez az első világháború befejezésétől az államosításig*. In: KISS Róbert Károly és VAJDA Tamás (szerk.): *Az Állami Polgári Tanárképző Főiskola története. 1928–1947*, Belvedere Meridionale, Szeged, 2010. 157–164.
- MIKLÓS Péter: *A szegedi bölcsészkar Radnóti Miklós diákéveiben: tanulmányok Radnóti Miklósról, kortársairól és a szegedi egyetemről*, Radnóti Szegedi Öröksége Alapítvány, Szeged–Szabadka, 2011.
- PELESZ Nelli: *Egy fejezet a pedagógus szakma professzionalizációjából. Reform-elképzelések a tanítóképzésről a két világháború közötti Szegeden*. In: KARLOVITZ János Tibor–TORGYIK Judit (szerk.): *Szaktudományi és más emberközpontú tanulmányok*, International Research Institute, Komarno, 2019. 428–436.
- PELESZ Nelli: *Lépések a pedagógus szakma professzionalizációja felé: viták a felsőfokú tanítóképzésről a két világháború között*. In: PELESZ Nelli (szerk.): *Tudomány, oktatás, kultúra a két világháború közötti Magyarországon*. Radnóti Szegedi Öröksége Alapítvány, Szeged, 2019. 152–169.
- PÉTER László: *Bálint Sándor pályája, Tiszatáj*, 1987. 3. sz. 3–30.
- PÉTER László (szerk.): *A célszemély: Bálint Sándor: ügynökjelentések, pöriratok. 1957–1965*, Belvedere Meridionale, Szeged, 2010.
- RÓNAI Béla: *Bálint Sándorra emlékezem...*, Kulcs a Muzsikához Kiadó, Pécs, 2001.

Abstract

**„HUNGARIAN-EXPERIENCE IS ROOTED IN THE NATION”
SÁNDOR BÁLINT AND THE TEACHER TRAINING**

Sándor Bálint (1904–1980) was a teacher at the Szeged Catholic Teacher Training College between the two World Wars, he was a former professor of Ethnography at Szeged University, a Member of Parliament for the Democratic People Party and he was also known as the most authentic person representing the city of Szeged (in Hungarian 'a legszögedibb szögedi'). In my presentation I am going to give a brief review of his life and his research. Furthermore I am going to summarize his work as an educator in various universities. Finally I aim to overview his report of 1936 regarding the connection between ethnography and teacher training, which highlights pedagogical content (for example elements that strengthen local identity and elements of experimental education etc.) Sándor Bálint devoted his life to research Hungarian ethnicity and religious traditions connected to people of the Carpathian Basin, besides Catholic, Calvinist, Lutheran, Greek Catholic and Orthodox traditions, he also studied and analysed the cultural customs and traditions in Slovakian, Serbian, Romanian, German and Rutherian ethnicities. He was a European minded, innovative person and had a breadth of view for scientific work, while keeping his connection to his Catholic identity and the Great Hungarian Plain.

Keywords: history of education, teacher training, pedagogical experience, Sándor Bálint